

KOMPOZITORSKA DJELATNOST STUDENATA VOJINA KOMADINE: *VOJISLAV IVANOVIĆ I NJEGOVO STVARALAŠTVO*

dr Miradet Zulić

Univerzitet u Istočnom Sarajevu

Muzička akademija

Katedra za teorijsku nastavu

E-mail: miradet.zulic@mak.ues.rs.ba

UDK: 78.071.1

Originalan naučni članak

Sažetak: Značajno mjesto u biografiji Vojina Komadine, osim kompozitorskog stvaralaštva, zauzima i pedagoška djelatnost ostvorena tokom rada na Muzičkoj akademiji u Sarajevu. Na naučnom skupu, održanom 2020. u okviru manifestacije *Dani Vojina Komadine*, predstavljene su djelatnosti Dragoja Đenadera i Asima Horozića, prvog i drugog diplomiranog studenta u klasi Vojina Komadine. Cilj ovog rada je predstavljanje kompozitorske djelatnosti Vojislava Ivanovića, koji je treći po redu diplomirao u klasi Komadine. Osim kompozitorske djelatnosti, u radu se uporedo obrađuje i umjetnička-solistička i pedagoška djelatnost Vojislava Ivanovića.

Ključne riječi: Studenti Vojina Komadine, Vojislav Ivanović, stvaralaštvo.

Djelatnost Vojislava Ivanovića u oblasti muzike kontinuirano traje više od četiri decenije. Međutim, njegova djelatnost nije fokusirana samo na kompozitorstvo, već obuhvata solističku djelatnost kao gitariste, zatim pedagošku, aranžersku i organizatorsku djelatnost. Iz navedenih razloga, Ivanovićeve djelatnost se može podijeliti u četiri perioda, od kojih svaki obuhvata oko desetak godina. U radu će biti obrađena kroz hronološki pregled, uz istovremenu obradu i ostalih vidova djelatnosti.

Prvi period – Rani počeci i osamdesete...

Vojislav Ivanović rođen je u Sarajevu 1959. godine. Muzičko obrazovanje sticao je u osnovnoj i srednjoj muzičkoj školi u rodnom gradu na odsjeku za gitaru u klasi profesorice Mile Rakanović (1941–2020).¹ Sedamdesetih godina gitara je u osnovnim muzičkim školama u Bosni i Hercegovini bila rijetko zastupljena, dok je u pojedinim srednjim muzičkim školama bila zastupljena tek krajem sedamdesetih godina.² Iz školskog perioda vrijedno je istaći učešća i osvojene nagrade na tadašnjim republičkim i saveznim takmičenjima. Prve nagrade na republičkim takmičenjima osvojene su u Bihaću (1975.), Tuzli (1977.), Banjoj Luci (1979.), prve nagrade na saveznim takmičenjima osvojene su u Sarajevu (1975.), Ljubljani (1979.) dok je druga nagrada osvojena u Skoplju (1977.).

Osim učešća na takmičenjima i osvojenih nagrada, Ivanović je imao koncertne aktivnosti koje su najčešće bile u organizaciji Muzičke omladine

¹ Arhiv Srednje muzičke škole u Sarajevu.

² U tuzlanskoj Muzičkoj školi gitara je u nastavu uvedena 1979. a na srednjoškolskom nivou tek 1991. godine. (Arhiv Muzičke škole u Tuzli).

Sarajeva. Značajniji koncerti održani su 1977. u Austriji (Beč, Salzburg i Linz) i 1979. u tadašnjem Sovjetskom Savezu (Moskva, Lenjingrad, Baku).

Uparedo sa solističkom karijerom, intenzivirao se interes za sopstvenim stvaralaštvom. Rezultat tog interesovanja je bio položen prijemni ispit na Muzičkoj akademiji u Sarajevu – odsjek za kompoziciju. Školovanje je nastavio kao treći upisani student u klasi Vojina Komadine (1933–1997).³

U tom periodu nastale su i njegove prve kompozicije: *Dva komada* za klavir (*Andante/Toccata*, 1979.)⁴ i *Suita* za violončelo i klavir (1980.). *Dva komada* je premijerno izveo sarajevski pijanista Nebojša Krulanović a nedavno su u izvođenju pijaniste Bartolomeja Stankovića snimljena na njegovom CD-u *Resonance* (2021), koji je posvećen djelima bosanskohercegovačkih kompozitora. *Suita* za violončelo i klavir je šestostavačna kompozicija inspirisana folklornom tematikom. Osamdesetih godina često su je izvodili i snimili profesori Muzičke akademije u Sarajevu, violončelista Branko Huterer i pijanistica Ljiljana Pećanac. Na žalost, partitura i snimak ove kompozicije su izgubljeni.

Još jedna kompozicija za klavir iz ovog perioda nastala je 1982. godine. Kompoziciju *Omaggio a Bach – Tema i varijacije za klavir*, ponovo je izvodio Nebojša Krulanović i snimljena je za potrebe RTV Sarajevo kao dio emisije *Moj svijet muzike*. S obzirom na Ivanovićevu solističku karijeru gitariste, njegove kompozicije su primljene sa određenom dozom rezerviranosti i predrasuda. Činjenica je da su kompozitori koji su ujedno bili i solisti na gitari, u većini slučajeva bili najuspješniji u komponovanju za gitaru. Međutim, ne treba izgubiti iz vida činjenicu da je francuski kompozitor Hector Berlioz (1803–1869), prije školovanja na pariškom konzervatoriju, svirao gitaru i flautu, što mu nije predstavljalo hendikep da kasnije komponuje izuzetna djela.

Poslije mladalačkog dokazivanja kompozitorskog umijeća na klavirskim kompozicijama, Ivanović se u narednim godinama posvećuje komponovanju djela za druge instrumente ili kamerne sastave. *About C* (1983) je kompozicija napisana za gudački kvartet koju je u okviru festivala Europhonia (Zagreb) premijerno izveo zagrebački kvartet Pro Arte a kasnije i Sarajevski gudački kvartet. Poslije toga konačno slijedi i jedna kompozicija za gitaru. *Sonatu* za gitaru je autor premijerno izveo na Smotri muzičkog stvaralaštva Jugoslavije u Opatiji 1984. godine. Nakon brojnih izvođenja, u drugoj polovini devedesetih godina počeo je proces revizije ove kompozicije koji je dovršen 1999. godine a ta novija verzija posvećena je gitaristi Zoranu Dukiću. Ovo djelo, koje je pod uticajem muzike Stravinskog, ali i tradicionalne muzike Balkana i Jazz-a, Dukić je uspješno izvodio na mnogim koncertima.

³ Prije njega, studij kompozicije u istoj klasi upisali su Blagoje Đenader i Asim Horozić.

⁴ Kompozicija *Dva komada* za klavir se može poslušati na navedenim kanalima.
<https://www.youtube.com/watch?v=YTtQH41bshY>
<https://www.youtube.com/watch?v=JJxpGeZief4>
<https://www.youtube.com/watch?v=u9hI5XnlHxQ>

Kompoziciju je objavio Chanterelle Heidelberg a zatim Schott Mainz.⁵ Već naredne 1985. godine nastaje ciklus za mješoviti hor *Zapis o vremenu*, stavovi: *Zapis o vremenu*, *Kosara*, *Ruka do ruke*, *Kolo bola*. Ovaj horski ciklus izvodio je i snimio mješoviti hor RTV Sarajevo sa dirigentom Mehmedom Barjaktarevićem.⁶

I onda slijedi jedno značajno i popularno djelo *6 Pieces de Cafe* za gitaru, nastalih kasne 1985. i početkom 1986. godine. Ivanović se tada školovao na konzervatoriju u Atini u klasi gitariste Kostasa Kociolisa. Svojim naslovima ali i sadržajem, šest komada za gitaru su programski orijentisani a prvi gitaristi koji su ih izvodili bili su Darko Petrinjak i Ištvan Romer. *Cafe br. 1* postoji i u jednoj revidiranoj verziji koju širom svijeta izvodi Denis Azabagić, bivši učenik Vojislava Ivanovića. Prvi izdavač ovih komada je Chanterelle – Schot a kasnije MMMusic. Kompakt disk (CD) Denisa Azabagića, na kojem se nalazi integralno izvođenje *Cafe komada*, Cedille Records iz Čikaga je 2014. godine nominovao za "Grammy Award" u kategoriji najboljeg albuma savremene klasične muzike.⁷

Poslije izuzetno uspješnih šest komada komponovanih za gitaru, Ivanović u istoj godini prvi put komponuje i za orkestar. Rad na kompoziciji *Balada – Koncert za klavir i orkestar* je vjerovatno podstaknut prethodnim kompozicijama koje je Ivanović uspješno komponovao za klavir.⁸ Koncert za klavir i orkestar je ujedno bio i diplomski rad Ivanovića (1986).⁹ U narednoj godini (1987) nastaju dvije kompozicije: *Simple Music* za duo gitara (*Preambulum*, *Melodia i Rugatto*) i *Požur' ja* komponovana za ženski hor. *Simple Music* je pisan za gitaristički duo koji su činili Ivanović i beogradski gitarista Slobodan Vujisić. Osim što je kompozicija u tom periodu često izvođena, snimljena je i za potrebe RTV Sarajevo.¹⁰ Horska kompozicija

⁵ https://www.youtube.com/watch?v=jwjPPo_51aE

<https://www.youtube.com/watch?v=cDjfwVSsPc>

https://www.youtube.com/watch?v=5BtjTGQv_IU

<https://www.youtube.com/watch?v=u93CJfIPSDQ>

<https://www.youtube.com/watch?v=AS99z1vJMRg>

<https://www.youtube.com/watch?v=88RD-dwstAl>

⁶ <https://soundcloud.com/vojislav-ivanovic/zapis-o-vremenu-note-about-time-for-mixed-choir>

<https://soundcloud.com/vojislav-ivanovic/kosara-for-mixed-choir>

<https://soundcloud.com/vojislav-ivanovic/ruka-do-ruke-hand-next-to-hand-for-mixed-choir>

⁷ <https://www.youtube.com/watch?v=i2y5Bski9w>

https://www.youtube.com/watch?v=gBrK7_uYXek

<https://www.youtube.com/watch?v=3kMThRIZqPM>

https://www.youtube.com/watch?v=Mw_7tHzS9Bc

⁸ <https://soundcloud.com/vojislav-ivanovic/ballade-for-piano-orchestra>

⁹ Monografija – *50 godina Muzičke akademije u Sarajevu* (ur. Vinko Krajtmajer i Ivan Čavlović). (2006). Minex Zenica. Sarajevo. str. 170.

¹⁰ <https://soundcloud.com/vojislav-ivanovic/simple-music-for-two-guitars-preambulum>

Požur' ja pisana je za potrebe radio drame RTV Sarajevo. Muzika je komponovana na stihove Nasihe Kapidžić Hadžić a u više navrata je izvođena od strane ženskog hora Srednje muzičke škole Sarajevo pod upravom Rešada Arnautovića.¹¹

Ohrabren uspješnom debiju sa pozorišnom muzikom, Ivanović je svoje stvaralaštvo do kraja devedesetih godina usmjerio ka filmskoj i pozorišnoj muzici. U 1988. godini komponovao je muziku za film *Živi transport*, 1989. za film *Koncert* i muziku za TV seriju *Memoari porodice Milić*.¹² U 1990. je radio muziku za *La Nausee or the Blue Prince* – predstavu muzičkog teatra sa pokretnim objektima i muzikom. Muzički dio čine *La Nausee* za klavir i *Are You Lonesome Tonight* – radiofonsko djelo na temu pjesme Elvisa Presley-a. Predstava je izvedena u sarajevskom Kamernom teatru 55 a bila je i dio ispita prve godine magistarskog studija kompozicije. U ovoj godini je komponovao *Dvije studije* za gitaru – *Woodpecker* i *Circus Valse*. Ove dvije koncertne etide posvećene su rano preminulom beogradskom gitaristi Vladimiru Nikoliću. Doživjele su veliku popularnost kod publike i solista te su postale važan dio gitarističke pedagoške literature.¹³ U 1991. Ivanović se ponovo okreće radu na muzici za dva filma *Halda* i *Oslobađanje đavola*. Sa ovim ostvarenjima, kompozitor zaokružuje jedan kraći period u svom stvaralaštvu, koji je posvećen filmskoj i pozorišnoj muzici. Priznanja za djelatnost u ovoj oblasti primjetna su u sljedećim nagradama: Nagrada Prix d'Italia, muzika za film *Halda* (režiser Vuk Janić), Festival Radiofonije Pesaro, Italija, 1991. i 2. nagrada, muzika za film *Živi transport* (režiser Mladen Vuksanović), Oberhausen Film Festival, Njemačka, 1989. godina.

U 1991. godini nastaje izuzetno djelo *Rakù* za kamerni orkestar i čembalo. Iako je kompozicija nastala kao porudžba Kamernog orkestra Sarajevske filharmonije, istovremeno je bila i dio završnog ispita na magistarskom studiju kompozicije u klasi profesora Vojina Komadine. Izvedena je 27. novembra 1991. u sali tadašnjeg Doma Jugoslovenske narodne armije (danas Dom armije) a kamernim orkestrom Sarajevske filharmonije dirigovao je Alejandro Posada Gómez (Kolumbija).¹⁴ Odličan prijem kompozicije zabilježen je i u kritici Divne Pervan u dnevnom listu *Oslobođenje*: "Mladi sarajevski kompozitor vanserijskog talenta – Vojislav

<https://soundcloud.com/vojislav-ivanovic/simple-music-for-two-guitars-melodia>

<https://soundcloud.com/vojislav-ivanovic/simple-music-for-two-guitars-rugatto>

¹¹ <https://soundcloud.com/vojislav-ivanovic/pozur-ja-hurry-up-for-female-choir-on-poetry-of-nasiha-kapidzic-hadzic>

¹² Ova serija režisera Sulejmana Kupusovića sa Zijahom Sokolovićem u naslovnoj ulozi, postigla je zavidnu gledanost i popularnost. Glavnu temu serije snimio je Revijski orkestar RTV Sarajevo pod upravom Ranka Rihtmana.

¹³ <https://soundcloud.com/vojislav-ivanovic/circus-valse-for-solo-guitar>

¹⁴ Monografija – *Sarajevska filharmonija 1923–2013* (ur. Samra Bučan). (2014). Sarajevo: Dobra knjiga. str. 149. U monografiji je mjesto izvođenja navedena Katedrala Srca Isusova. Međutim, Vojislav Ivanović izričito potvrđuje da je koncert održan u Sali Doma JNA.

Ivanović, upravo za ovaj ansambl sačinio je kompoziciju sa naslovom 'Rakù', čija inspiracija, kako u programskoj knjižici stoji, leži u japanskoj tradiciji vezanoj za čajnu ceremoniju i zenbudizam, a inspirisana je taoizmom i zenom. Ljepota ove kompozicije leži ponajviše u eleganciji i prefinjenom maniru, bez obzira na to da li se radi o veselom ili tužnom raspoloženju. Čista, jasna partitura Ivanovićevo 'Rakù', rafiniranog senzibiliteta, imala je sreću da 'krštenje' doživi u interpretaciji i dirigenta i ansambla kakav je mladi maestro Posada i danas – Kamerni orkestar Sarajevske filharmonije. U svakom slučaju ne baš bogata orkestarska bosanskohercegovačka muzika dobila je jedno novo djelo vrijedno pažnje."¹⁵

U periodu od 1979. pa do 1991. godine, stvaralačka djelatnost Vojislava Ivanovića bila je u kontinuiranom usponu. Kompozicije su nastajale ustaljenim tempom i nije bilo pauze ni u jednoj kalendarskoj godini a da bar jedna kompozicija nije ugledala svjetlo dana. Osim stvaralaštva, u obzir treba uzeti i njegovu obrazovnu djelatnost iz gitare i kompozicije u Sarajevu i Atini, kao i njegovu koncertnu solističku djelatnost u ovom periodu. U ovoj oblasti se izdvajaju nastupi na festivalu u Opatiji 1984. i sa Skopskom filharmonijom pod dirigovanjem Mladena Jagušta 1986., te solistički koncert u Grčkom Volosu 1987. godine. Svemu navedenom se može dodati i činjenica da je Ivanović krajem osamdesetih godina predavao u Srednjoj muzičkoj školi u Sarajevu, te jedno polugodište i na novootvorenom odsjeku za gitaru u Srednjoj muzičkoj školi u Tuzli.¹⁶ Pedagoška djelatnost iz ovog perioda je rezultirala sa nekoliko vrsnih gitarista od kojih se izdvajaju tuzlaci Denis Azabagić i Dejan Ivanović. Obojica su izuzetni solisti i na koncertima često izvode Ivanovićeve djela.

Drugi period – devedesete...

Početak ratnih dejtava u Bosni i Hercegovini 1992. godine, primorava Ivanovića za odlazak van Bosne i Hercegovine. Logičan izbor bila je Grčka gdje se osamdesetih godina školovao. Prve kompozicije iz ovog perioda boravka u Grčkoj bile su 4 pjesme na poeziju E. A. Po-a – *Annabell Lee*, *The Bells I*, *The Bells II* i *The Bells III* za mezzosopran, gitaru, gudače i udaraljke. Pjesme su nastale kao porudžba Trećeg programa grčkog radija, neposredno po dolasku u Atinu. Osim kompozitorovog oduševljenja poezijom američkog pjesnika i njegovog jedinstvenog engleskog jezika,¹⁷ važna inspiracija za nastanak pjesama je bio i glas Savvine Iannatou. Ova čuvena grčka pjevačica, podjednako uspješna kao izvođač renesansne, tradicionalne i jazz muzike, bila je prvi izvođač ovih pjesama a za potrebe grčkog radia 3 prva ih je i snimila u

¹⁵ Pervan, Divna. (1991). Bogata interpretativna nadgradnja, *Oslobođenje*, Sarajevo.

¹⁶ Zulić, Miradet. (2011). *Srednja muzička škola u Tuzli – 50 godina (1957–2007)*. Tuzla: Harfo-graf. str. 32.

¹⁷ Ne smije se izgubiti iz vida činjenica da je Ivanović (1978–79) uporedo studirao Engleskoj jezik i književnost na tadašnjem Filološkom fakultetu Univerziteta u Sarajevu.

studijskoj verziji. Naredno izvođenje uslijedilo je 1994. u Schubert Saal u Beču, sa Sonjom Milenković, Jorgosom Panetsosom i orkestrom Pons Artis kojim je dirigovao Andrija Pavlić. Slijedilo je izvođenje u Londonu sa Fionom Cooper, Ivanovićem na gitari i orkestrom Trinity College Strings pod rukovodstvom Gilberta Biberiana. Naredne godine pjesme su izvedene na Tribini muzičkog stvaralaštva u beogradskom Sava centru (Aleksandra Duda Ivanović, Vojislav Ivanović, Kamerni orkestar Sveti Đorđe, dirigent Petar Ivanović). Zbog potreba izvođenja, revidirane su prve dvije pjesme koje su 2015. izvedene u okviru Guitar Art festivala u Beogradu (kontratenor Predrag Đoković, gitara Aleksandra Ivanović, orkestar Camerata Serbica, dirigent Bojan Sudić).¹⁸

U prvoj polovini devedesetih Ivanović je inspiraciju najviše pronalazio u djelima za gitaru. Tako su nastale kompozicije *The Winter Valse or Valse of the Sad Snowman* za gitaru (1992), zatim *Two Fairy Pieces za gitaru – Enchanted Forest/Dance of the Dwarfes* (1993), *A Royal Life – Suita* za duo gitara (1994), te nekoliko kompozicija komponovanih u 1995. godini: *Rakù* za tri gitare, *Games* za gitaru – inspirisana poezijom Vaska Pope, *Uspavanka za Medicu* i *Valse Serbe* za duo gitara. Pored navedenih kompozicija, Ivanović je poslije više od deceniju duge pauze u 1996. napisao novu kompoziciju za klavir *Pjesma*. U narednoj godini je na porudžbu Jugokoncerta nastala zahtjevna kompozicija *Simbil Cveće – Simfonietta Lamentosa* ili *Concerto grosso* za sopran, gitaru, flautu, udaraljke i gudače. Na žalost, do premijernog izvođenja ove kompozicije tada nije došlo, tako da se na premijeru čekalo punih dvadeset i četiri godine. Kompozicija je izvedena u decembru 2021. godine u okviru Dana Vojina Komadine u Istočnom Sarajevu. Izvođenje je povjereno orkestru Muzičke akademije Univerziteta u Istočnom Sarajevu, pod dirigovanjem Željke Milanović i solistima: Dejana Hršum – sopran, Aleksandra Ivanović – gitara, Sanja Stijačić – flauta i Davor Maraus – udaraljke. Dionica frule je rearanžirana i povjerena flauti a tradicionalne udaraljke uz goč ravnopravno zamjenjuju bongosi. Vokalna dionica inspirisana tradicionalnim pjevanjem iz Bosne i Srbije koristi samo tekst poznate pjesme *Simbil Cveće* ali ne i njenu melodiju.¹⁹

U kompozicijama koje su nastale krajem devedesetih godina, kompozitor proširuje svoje interesovanje za drugim instrumentima. U 1999. su nastala 2 srpska komada za violinu i gitaru – *Jazz Dusho/Mor-Havo* i *Bobanovo Oro* za harfu.²⁰ Kompozicija *Jazz Dusho* bazirana je na narodnoj pjesmi *Gdje si dušo*,

¹⁸ U istoj postavci solista pjesme su izvedene i na koncertu u okviru festivala Guitar United u Sarajevu, sa Kamernim orkestrom mladih i dirigentom Alekom Isakovićem.

<https://www.youtube.com/watch?v=9fnDmfGsgR8>

<https://www.youtube.com/watch?v=5umHasQq-6I>

¹⁹ <https://soundcloud.com/vojislav-ivanovic/simbil-cvece-for-soprano-guitar-flute-percussion-and-strings>

²⁰ <https://www.youtube.com/watch?v=G5iRqeA8uP>

gdje si rano ali sam naziv kompozicije pokazuje stvaralački interes kompozitora.²¹

Bobanovo Oro je nastalo kao porudžba srpske harfistkinje Staše Grujić i označilo je početak saradnje a kasnije i brojnih porudžbi za harfu i duo harfi.

Kulminaciju stvaralaštva u posljednjoj deceniji XX vijeka Vojislav Ivanović postiže sa svojom kompozicijom *English Concerto* za gitaru i gudače (2000). Koncert je nastao u Atini, na podsticaj i porudžbu Ivanovićevog nekadašnjeg profesora gitare Kostasa Kociolisa. Obostrana želja je bila da se jednim novijim koncertom obogati literatura za gitaru i orkestar, jer su decenijama, a zbog izuzetne popularnosti koncerta Joakina Rodriga, mnogi koncerti u ovoj oblasti potisnuti u zaborav. Engleski koncert je doživio veliki broj izvođenja sa vrhunskim solistima, orkestrima i dirigentima širom svijeta. Premijerno je izveden 2007. u Lisabonu a zatim su uslijedila izvođenja u Moskvi, Beogradu, Zagrebu, Meksiku, Atini, Trinidadu i najsvježije u Bostonu. Struktura koncerta slijedi tradiciju klasičnog instrumentalnog koncerta ali se proširuje na pet stavova. Inspiracija kompozitora za ovu formu je izbor pet poznatih britanskih rock pjesama. Svaki stav nosi uobičajeni klasični naziv tempa (ili karaktera) uz koji ide podnaslov/naziv pjesme. Tako, prvi stav, *Allegro/Another One Bites The Dust* (Queen) postaje sonatni *Allegro*, drugi stav *Adagio/Angie* (Rolling Stones) lirski *Adagio*, treći stav *Allegro quasi Presto/Walking On The Moon* (Police) brzi bitematski *Rondo*, četvrti stav *Andante e Semplice/While My Guitar Gently Weeps* (Beatles) poetičan *Andante* u formi dvodjelne pjesme sa dvije teme i peti stav i kruna koja uokviruje koncert – *Allegro Appassionato/Aqualung* (Jethro Tull) – furiozni *Sonatni Scherzo*, sa bogatom kadencom soliste u kojoj se poput reminiscencije, izlažu važnije teme iz svih stavova, manje ili više ritmički i melodijski varirane.²²

²¹ Čavlović, Ivan. (2011). *Historija muzike u Bosni i Hercegovini*, Sarajevo: Univerzitet u Sarajevu – Muzička akademija. str. 275.

²² https://www.youtube.com/watch?v=Eg9l_24VJY
<https://www.youtube.com/watch?v=8AHZHvILsNM>
<https://www.youtube.com/watch?v=Paxb86Ww6TM>
<https://www.youtube.com/watch?v=yVNzxGCbCPI>

Primjer br. 1

Partitura Koncerta – naslovna strana

I
After Queen's
Another One Bites The Dust

Vojislav Ivanovic 2000

Allegro ♩ = 120-130
Molto Ritmico e Doppio Movimento
rit.

Violini I
Violini II
Viola
Violoncello
Contrabasso
Guitar

Viol. I
Viol. II
Viola
Vcl.
Cb.
Cb.

Viol. I
Viol. II
Viola
Vcl.
Cb.
Cb.

Segno Concerto

Osim kompozitorskog stvaralaštva, Vojislav Ivanović je bio aktivan i na polju solističke djelatnosti. Od bogate koncertne aktivnosti u devedesetim godinama, važno je istaći koncerte u aprilu i maju 1994. godine, održane u Engleskoj (London i Oxford) na kojima je Ivanović nastupao solo, zatim sa orkestrom te u saradnji sa Gilbertom Biberianom, renomiranim gitaristom i kompozitorom i gitaristima Geraldom Garciom i Luke Dunleom. Nedugo

zatim, u novembru iste godine je nastupio u "Sava" centru u Beogradu u okviru tribine kompozitora. Izvedena je kompozicija *4 Songs on Poetry of E.A. Poe* (gudači "Sv. Đorđa", mezzosopran Aleksandra Ivanović, gitara Vojislav Ivanović, dirigent Petar Ivanović). U 1997. je nastupio na festivalu Ring-Ring u Beogradu sa Levantine Jazz Trio (Vojislav Ivanović, Miloš Petrović, Veljko Nikolić), 28. juna 2000. koncert sa Levantine Jazz Quartetom te na prvom Guitar Art festivalu u Beogradu, nastup u "Sava" centru sa Dušanom Bogdanovićem, Miroslavom Tadićem, Vlatkom Stefanovskim i Milošem Petrovićem. Uz kompozitorsko stvaralaštvo i koncertnu djelatnost, Ivanović nije zapostavljao ni pedagošku djelatnost. Već je navedeno da je Ivanović od 1992. godine boravio u Grčkoj gdje je od 1992. do 1999. predavao na Konzervatorijumu "Eiresia" a od 2000. do 2002. na Internacionalnom muzičkom koledžu u Atini.

Treći period – dvijehiljadite...

U narednoj deceniji Ivanović je svoje stvaralaštvo skoncentrisao na kompozicije za solo instrumente (klavir, gitara, harfa), na duo gitara ili duo gitare sa nekim drugim instrumentom. U godini nastanka *Engleskog koncerta za gitaru i orkestar*, nastala je i kompozicija *Salonga* za violinu i gitaru. Kasnije je ova kompozicija revidirana nekoliko puta (2006. i 2011.). Nastala je u Atini, za potrebe repertoara dua Vojislav Ivanović – gitara i Nebojša Jašarević – violina. Prvobitni naziv kompozicije bio je *Latin Thoughts* i kao takva je od strane dua snimljena na CD-u *Pick of the Pavement*. Poslije ostvarene saradnje sa Aleksandrom Nikolićem (harmonika, bandoneon), Ivanović je kombinovao naziv argentinskog plesa Milonga sa Nikolićevim nadimkom Sale i tako je dobio naziv *Salonga*. Kompoziciju je objavila i beogradska violinistica Tijana Milošević na CD-u *Tijana World & Kontakt*, a 2011. kompozicija poprima definitivan oblik i sadržaj. Izvođena je i snimana u mnogim verzijama i aranžmanima: za duo gitara, flautu i gitaru, duo gitara i bandoneon, klarinet in D i gitaru, Piazzolla kvintet.²³

Poslije kompozicije *Pavane*, komponovane 2001. za klavir, prvi put u kompozitorskoj karijeri Vojislava Ivanovića je nastala jedna pauza u stvaralaštvu. Ali, i ta pauza je nastala iz objektivnih razloga, jer je 2005. objavljen autorski CD *Levantina* u izvođenju grupe *Levantina*. Poslije toga, stvaralaštvo Ivanovića je nastavljeno 'uobičajenim' tempom i u narednim godinama su nastale sljedeće kompozicije: *Little Lonely Valse* (2006.), *Lullaby for a Little Princess* (2008.),²⁴ *Prelude to a Hug* (2008.), *Aleksandra's Rag* (2008.), *Your Absence* (2008.) za gitaru solo te *Oro - Tinkers Dance* (2006.)²⁵ za klavir. Ovu deceniju, Ivanović je zaokružio sa kompozicijama za

²³ <https://www.youtube.com/watch?v=X0pgeI42-Q0>

<https://www.youtube.com/watch?v=IPfeoS4koNo>

<https://soundcloud.com/vojislav-ivanovic/salonga-for-two-guitars-bandoneon>

²⁴ <https://www.youtube.com/watch?v=B6e08E4qL2O>

²⁵ <https://www.youtube.com/watch?v=l7d7okr312g>

duo gitara. Inspiracija i nadahnuće za stvaralaštvo je dolazilo sa osnivanjem gitarističkog *Dua Levante* kojeg su činili supružnici Aleksandra i Vojislav Ivanović.

U 2009. su nastale kompozicije *255 Steps*,²⁶ *3 Pieces de Cafe Latino*,²⁷ u 2010. *B.A.C.H. Fugue*,²⁸ *Balkan Express*, *Cinema*,²⁹ *2 Jazz Impressions vol. 1 (Round After Midnight / All My Blues)*³⁰ i u 2011. *Levantine Journey* i *Đuđino Oro*. Osim navedenih kompozicija za duo gitara, u 2010. su nastale i dvije kompozicije za harfu: *Zapjevala sojka ptica* i *Niška Banja*.

Kulminacija stvaralaštva u ovom periodu postignuta je 2011. sa objavljivanjem autorskog CD-a *Levantine Journey* sa kompozicijama za duo gitara. Promocija je održana 14. juna u sali Instituta Servantes u Beogradu a u organizaciji Guitar Art festivala. U svom prikazu sa promocije Milenković Dragomir navodi: "Prostor u „Servantesu” su ubrzo ispunili prijatni zvuci klasičnih gitara, smenjujući različita raspoloženja. Već na samom početku je vidljivo da Vojislav predstavlja balkanskog umetnika, koji koristi motive sa prostora, odakle potiče, i time daje dobrinos razvoju ove kulture. Njegovo muziciranje je prilično širokog izraza sa elementima džez, klasične muzike, folklor, ambijenta, pa sve do pop motiva. Vojislav ne dozvoljava da njegove deonice zamrznju zvučno stanje, već sa naglim zaokretima u raspoloženju, ritmom, i načinom izražavanja, skače u različite dimenzije, mnogostrukih paralelnih melosa, ili svetova ove planete. [...] Vojislav je „građanin sveta”, koji izranja sa Balkana, na kome se susreću različite kulture, i to bi bio opšti pečat njegovog pristupa gitari. Slušajući ga kako svira, imam utisak da mu je suviše tesno u jednoj kulturnoj matrici, u kojoj provodi tri do četiri minuta, da bi odmah krenuo dalje na put oko sveta, a zatim se ponovo vratio Mediteranu, ili još užem prostoru juga Srbije, i susedne Bugarske. Uravnotežena energija u kombinaciji sa misaonom dubinom, i smislom za improvizaciju ostavlja dilemu, da li se radi o džez gitaristi koji ulazi u prostor klasike, ili pak o klasičnom gitaristi koji koketira sa džezom."³¹

O ovom albumu je za jedan muzički portal govorio i sam autor Ivanović: "Na CD-u su moje kompozicije, tj. u cjelosti je autorski i mogu se čuti, rekao bih, neka moja dva dosadašnja stilaska 'usmjerenja' – tj. više 'klasično', kao što je 'B.A.C.H. Fugue' ili 'Cirkuski valcer' i onaj dio koji volim zvati 'levantinski', kao što je 'Levantine Journey' ili 'Balkan Express' itd... Osim toga, tu su i kompozicije inspirisane trima standardima velikana jazza (Bill Evans, Thelonious Monk i Miles Davis) i to su forme koje volim zvati 'refleksijama', tj. iako u manjoj ili većoj mjeri slijede tekst originala, daleko

<https://www.youtube.com/watch?v=xbynZavibnU>

²⁶ <https://www.youtube.com/watch?v=kl6bksJWVli>

²⁷ https://www.youtube.com/watch?v=V8MFs6V_lz0

<https://www.youtube.com/watch?v=BoxXCWIJvs>

²⁸ <https://www.youtube.com/watch?v=Jf3RmhefmaA>

²⁹ https://www.youtube.com/watch?v=zVmH3LO_8i0

³⁰ <https://www.youtube.com/watch?v=JInmJtthXyE>

<https://www.youtube.com/watch?v=ANRztJQocLY>

³¹ Milenković, Dragomir. (2011). *Levantine Journey*, *Etnoumlje*, Srbija. br.17/18.

su od pukog ponavljanja njihovih aranžmana tako da ih, ipak, smatram originalnim kompozicijama, pa tako, ustvari, čine neku treću grupu mog stilskog izraza.³²

Primjer br. 2

Levante Guitar Duo 2010.

U ovom periodu Ivanović je održao brojne solističke koncerte, kao i koncerte na kojima je nastupio sa raznim orkestrima (Camerata Serbica – dirigent Bojan Sudić, Orkestar Muzičke omladine Makedonije, orkestar Binički). Vodio je grupu Levantina, orkestar Nina Lotsari te Levante Guitar duo. Tokom 2004. je nastupao i snimao sa brojnim jazz muzičarima (Arild Andersen, Paolo Fresu, Paul Wertico) i najčešće je djelovao na relaciji Beograd – Skoplje – Atina. Nekoliko godina (2002–2006) je radio kao gostujući profesor na Muzičkoj akademiji Univerziteta u Skoplju.

Četvrti period – dvije hiljade i desete...

U posljednjoj deceniji djelatnosti, za sada, Ivanović je stvaralaštvo fokusirao na kompozicije za gitaru solo, za dvije gitare, dvije gitare i orkestar te dua u kojima je gitara bila u kombinaciji sa raznim instrumentima. Izuzetak su bile kompozicije *Galop kolo* i *Sirtaki* komponovane za dvije harfe (2012.), *Osmeh* za glas i klavir (2014.) i *Love is All You Need* za glas i trombon (2016.). Za gitaru solo nastale su kompozicije: *Serbian Dance No 1*, *Balkan Song* (2014.),

³² <https://barikada.com/levante-guitar-duo-levantine-journey/> (pristup 8. februara 2022.)

Lament and Dance,³³ *Cancion* (2017.), *Moment Musicaux – Željko* (2018.), *Nichterinos*,³⁴ *Uma Noite em Miami*,³⁵ *Choro de Mirko - Em foco, fora de foco* (2020.). Za dvije gitare: 2 *Jazz Impressions vol. 2 - Carnivall / Waltzing with Debby* (2013.),³⁶ *Venezolana* (2014.), *Serbian Dance No 2, A Tender Song* (2015.), *Oro Fantasia - Petrovo Oro* (2021.). Ostale kompozicije: *Kad ja pođoh na Bembašu* za flautu i gitaru (2012.), *Ako želiš milovanja za glas i duo gitara* (2016.), *Alas, Alack!* za kontratenor i gitaru (2017.),³⁷ *Dance of the Two Peninsulas - Ljubicino Oro* za klavir i gitaru (2021.).

Ne umanjujući kvalitet nabrojanih kompozicija iz posljednjeg perioda, ipak, najviše pažnje privlači kompozicija *Concerto di Mare Nostrum* za dvije gitare i orkestar nastala 2015. godine. Kompozicija je nastajala na grčkom ostrvu Antiparos i Beogradu te predstavlja svojevrsan omaž mediteranskom prostoru. Tri stava koncerta inspirisana su zemljama mediterana i trojicom kompozitora iz tih zemalja: 1. stav, Italija – Mario Castelnuovo Tedesco; 2. stav, Grčka – Manos Hadzidakis; 3. stav, Španija – Joaquin Rodrigo. Kao i mnoge druge kompozicije za dvije gitare, i ovaj koncert je posvećen Levante Guitar Duu. Muzika trojice kompozitora je ogledalo u kojem se prelama autorov vlastiti muzički doživljaj njihove muzike i jedinstvenog mora koje zapljuskuje obale njihovih država. *Mare Nostrum* u prevodu znači *Naše more* i naziv je Mediteranskog mora iz Rimskog perioda. Premijerno je izveden i snimljen u martu 2015. godine u okviru Guitar Art festivala u Beogradu, u sali Doma omladine. Levante Guitar Duo – Aleksandra³⁸ i Vojislav Ivanović, orkestar Camerata Serbica, dirigent Bojan Sudić.

³³ Djelo je posvećeno mladom bosanskohercegovačkom gitaristi Sanelu Redžiću, koji je kompoziciju premijerno izveo u okviru XVIII Guitar Art Festivala u Beogradu (20–25. marta 2017. godine).

<https://www.youtube.com/watch?v=WoRAqXRwfwM>

³⁴ <https://www.youtube.com/watch?v=H9mLzqPSicU>

³⁵ <https://www.youtube.com/watch?v=E1XkuVoKjak>

³⁶ <https://www.youtube.com/watch?v=FJ9wWNMsHk8>

<https://www.youtube.com/watch?v=QEf6CH7KBcE>

<https://www.youtube.com/watch?v=JcafT3yYqoQ>

³⁷ Kompozicija je često izvođena od strane autora i Predraga Đokovića a u posljednje vrijeme u izvođanju Aleksandre Ivanović i Predraga Đokovića.

<https://www.youtube.com/watch?v=zPvmJ0kEy9U>

³⁸ Aleksandra (rođ. Lazarević) Ivanović rođena je u Beogradu gdje je završila dodiplomske i master studije za gitaru na Fakultetu muzičkih umetnosti u Beogradu. Pobjednica je nekoliko nacionalnih i internacionalnih takmičenja među kojima su Nikšić international guitar Festival 2006. i Guitar-Art Summer Fest, Herceg Novi 2007. godine. Zaposlena je kao viši asistent za gitaru na Muzičkoj akademiji Univerziteta u Istočnom Sarajevu.

Primjer br. 3

Levante Guitar Duo i orkestar Camerata Serbica – dirigent Bojan Sudić,
Beograd, 15. mart 2015.

Koncertna djelatnost u ovom periodu se odnosila na brojne solističke koncerte i koncerte sa Levante Guitar duom. U odnosu na ranije decenije, kada se koncertna aktivnost odnosila najčešće na Evropu, u ovom periodu Ivanović je nekoliko puta gostovao u Sjedinjenim Američkim Državama. Za ovaj period je potrebno istaći da je Ivanović u 2010. dobio zvanje docenta za glavni predmet gitara na Muzičkoj Akademiji u Istočnom Sarajevu. U 2015. je stekao zvanje vanrednog profesora da bi 2021. napredovao do redovnog profesora. Supruga Aleksandra je na istoj Akademiji u zvanju višeg asistenta tako da je zavidan broj studenata završio gitaru u klasi Vojislava Ivanovića. Osim kompozitorske, koncertne i pedagoške karijere, Ivanović se dokazao i sa organizatorskim sposobnostima. Zajedno sa suprugom je pokrenuo gitarski festival Guitar United koji se od 2016. svake jeseni održava u Istočnom Sarajevu. Festival podrazumijeva takmičenje gitarista, koncerte, majstorske radionice i predavanja istaknutih gitarista.

Primjer br. 4*Vojislav Ivanović***Rezime**

Kompozitorska djelatnost Vojislava Ivanovića traje više od četrdeset godina. Njegova svaka nova kompozicija i pulsirajuća energija su dokaz da je kao stvaralac spreman na nova traženja i pokušaje, te da njegova bujna imaginacija ne gubi na svježini i značaju. Uporedo sa kompozitorskim stvaralaštvom, Ivanović je uspješno izgradio koncertantu karijeru. Brojni su koncerti, gradovi i dvorane na nekoliko kontinenata u kojima je Ivanović nastupao. Osim toga, postigao je i uspješnu pedagošku karijeru te odgojio veliki broj uspješnih mladih gitarista na ovim prostorima.

Prošlo je tačno dvadeset i pet godina od smrti Ivanovićevog profesora kompozicije Vojina Komadine i vjerovatno bi i Komadina danas bio ponosan na sve navedeno što je postigao njegov bivši student. Kao i kod njegovog profesora, i u Ivanovićevom stvaralaštvu su primjetni elementi savremenog muzičkog jezika kao i specifičan način tretmana folkloru. Sa upotrebom tradicionalne folklorne građe uspio je da pridobije veliki broj poklonika. Ipak, kompozicije Vojislava Ivanovića rijetko su bile predmet stilskih, estetičkih i muzikoloških analiza, a ovaj rad bi trebao da ukaže na potrebu iskoraka u tom smjeru, što je izuzetno bogato stvaralaštvo Vojislava Ivanovića i opravdano zaslužilo.

Literatura

Arhiv Muzičke škole u Tuzli.

Arhiv Srednje muzičke škole u Sarajevu.

Čavlović, Ivan. (2011). *Historija muzike u Bosni i Hercegovini*, Sarajevo: Univerzitet u Sarajevu – Muzička akademija. str. 274–275.

Ivanović, Vojislav. Arhiv [Arhiv u vlasništvu Vojislava Ivanovića].

Komadina, Zoran. (2021). *Ruka do ruke – avangarda i folklor u muzici Vojina Komadine*. У Мирадeт Зулић (уред). Зборник радова са научног скупа одржаног 10–12. децембра 2020. године *Савремено и традиционално у музичком стваралаштву 2*. Источно Сарајево: Универзитет у Источном Сарајево, Музичка академија. 3–18.

Monografija – *Sarajevska filharmonija 1923–2013* (ur. Samra Bučan). (2014). Sarajevo: Dobra knjiga.

Monografija – *50 godina Muzičke akademije u Sarajevu* (ur. Vinko Krajtmajer i Ivan Čavlović). (2006). Sarajevo: Minex Zenica.

Zulić, Miradet. (2011). *Srednja muzička škola u Tuzli – 50 godina (1957–2007)*. Tuzla: Harfo-graf.

Zulić, Miradet. (2021). Kompozitorska djelatnost studenata Vojina Komadine: Asim Horozić i njegovo stvaralaštvo. У Мирадeт Зулић (уред). Зборник радова са научног скупа одржаног 10–12. децембра 2020. године *Савремено и традиционално у музичком стваралаштву 2*. Источно Сарајево: Универзитет у Источном Сарајево, Музичка академија. 33–41.

Časopisi i web izvori

Duo Levante auf Burg Altendorf, (2011). *Dreiklang Magazine*, Meckenheim (Njemačka).

Hložan, B. Zvuci Levanta, (2010). *Dnevnik*. Novi Sad.

Kusić, Dane. (1985). Tehnička doradenost i promišljena muzikalnost, *Oslobodenje*, Sarajevo.

Milenković, Dragomir. (2011). Levantine Journey, *Etnoumlje*, Srbija. br.17/18.

Musik nicht nur für Lagerfeuer, (2011). *Allgemeine Zeitung*, Mainz (Njemačka).

Cooper, Colin. (1988). ONE'S VERY OWN C MAJOR, *Classical Guitar*, str. 24, 25.

Pervan, Divna. (1991). Bogata interpretativna nadgradnja. *Oslobodenje*, Sarajevo.

Vojislav Ivanović / Levantina / Subways Music, (2005). *Difono*, Atina (Grčka).

<https://agv.org.rs/gosti-guests/vojislav-ivanovic/> (pristup 15. februara 2022.)

<https://barikada.com/levante-guitar-duo-levantine-journey/> (pristup 8. februara 2022.)

<http://www.mak.ues.rs.ba/mr-vojislav-ivanovic-vanr-prof/> (pristup 8. februara 2022.)

<https://rs.linkedin.com/in/vojislavivanovic> (pristup 15. februara 2022.)

<https://www.vojislavivanovic.com/> (pristup 2. februara 2022.)

SUMMARY

**COMPOSER ACTIVITY OF STUDENTS OF VOJIN KOMADINA:
VOJISLAV IVANOVIĆ AND HIS CREATION***PhD Miradet Zulić*

A significant place in the biography of Vojin Komadina, in addition to composing, is also occupied by pedagogical activity realized during his work at the Music Academy in Sarajevo. At last year's manifestation Days of Vojin Komadina, were presented the activities of Dragoje Đenader and Asim Horozić, the first and second graduate students in the class of Vojin Komadina. The aim of this paper is to present the compositional work of Vojislav Ivanović, a student who graduated third in a row in the class of Komadina. In addition to the composer's activity, the work also deals with the artistic-solo activity of Vojislav Ivanović.

Key words: Students Vojina Komadina, Vojislav Ivanović, creativity.

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна и универзитетска библиотека
Републике Српске, Бања Лука

78(082)

НАУЧНИ скуп "Савремено и традиционално у музичком
стваралаштву" (3 ; 2021 ; Источно Сарајево)

Савремено и традиционално у музичком стваралаштву. 3 :
зборник радова са научног скупа одржаног 9-11. децембра 2021.
године / [главни уредник Предраг Боковић]. - Источно
Сарајево : Музичка академија Универзитета, 2022 (Источно
Сарајево : Копикомерц). - 271 стр. : илустр., ноте ; 24 cm

На врху насл. стр.: Универзитет у Источном Сарајеву. - На насл.
стр.: Дани Војина Комадине. - Текст ћир. и лат. - Текст на срп. и
рус. језику. - Тираж 100. - Напомене и библиографске
референце уз текст. - Библиографија уз сваки рад. - Summaries.

ISBN 978-99976-902-6-5

1. Дани Војина Комадине (3 ; 2021 ; Источно Сарајево)

COBISS.RS-ID 136885249